

ครอบครัว...

กับการจัดการสิ่งแวดล้อม...

โดย นางเยาว์ ยุทธชนะ
นักวิชาการสิ่งแวดล้อม ชานาญการ

เป็นที่ยอมรับกันดีว่า ปัจจัยความสำเร็จอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญในการจัดการสิ่งแวดล้อม คือ การมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้อง การมีส่วนร่วมมีหลายระดับ มีตั้งแต่ร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมรับผล ไปจนกระทั่งถึงร่วมตรวจสอบ

ก่อนจะเกิดการมีส่วนร่วม ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และที่สำคัญ คือ การตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งใดที่จะทำ และเห็นประโยชน์ที่จะได้รับ ที่ผ่านมา การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม ได้มุ่งเน้นการสร้างจิตสำนึก สร้างความเข้าใจ ให้เห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อม ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมอันเป็นผลมาจากการบริโภค การใช้ทรัพยากร โดยใช้กระบวนการฝึกอบรมเป็นเครื่องมือ การอบรมมีทั้งการให้ความรู้ การปฏิบัติ และมุ่งหวังให้ผู้เข้าอบรมได้นำไปปฏิบัติจริง โดยเริ่มจากตัวเอง ครอบครัว ชุมชน ทั้งนี้กลุ่มเป้าหมายในการอบรม ได้แก่ กลุ่มผู้ใหญ่ และกลุ่มเด็ก

อย่างไรก็ตาม การจัดการสิ่งแวดล้อมเป็นการทำงานที่ต้องใช้ความต่อเนื่อง เพราะปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นมีความหลากหลาย ไม่สามารถแก้ไขได้ในระยะเวลาอันสั้น สิ่งหนึ่งที่สำคัญ คือ การสร้างความตระหนัก สร้างทัศนคติที่ดี โดยเล็งเห็นการสร้างเยาวชนซึ่งจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในอนาคตได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม สถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญ ดังจะเห็นได้จากหลายหน่วยงาน ทั้งภาครัฐ และเอกชน ได้มีโครงการอบรมให้ความรู้ ความเข้าใจ และสนับสนุนกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมแก่สถานศึกษาเพิ่มขึ้น และสถานศึกษาเองได้มีการบูรณาการกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมเข้าสู่หลักสูตรการเรียนการสอน

จากการที่เด็ก ๆ ได้ร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียน ทำให้เกิดการรับรู้ข้อมูล และการปฏิบัติจริง ยกตัวอย่าง เช่น การจัดการขยะในโรงเรียน ซึ่งจะประกอบด้วย การลดปริมาณขยะ การคัดแยกขยะ การทิ้งขยะลงถัง และการแปรปรวนขยะมาใช้ประโยชน์ การเรียนรู้ดังกล่าว จะนำไปสู่การปฏิบัติที่บ้านได้ ผู้ปกครองมีส่วนสำคัญที่จะสอดรับให้เกิดการจัดการขยะในครัวเรือน

ครั้งหนึ่งได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมครอบครัวของโครงการบูรณาการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก เยาวชน และครอบครัว จังหวัดสุราษฎร์ธานี ภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมาทั้งเป็นครอบครัวประกอบด้วย พ่อ แม่ และลูก รูปแบบกิจกรรมเน้นให้ครอบครัวได้ทำกิจกรรมร่วมกัน สร้างความร่วมมือ ร่วมใจ ทำให้เห็นถึงสายสัมพันธ์ที่ละเอียดอ่อน ถักทอแน่นขึ้น ทำให้นึกถึงบทความข้อแนะนำเกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว ข้อหนึ่งที่ได้แนะนำ คือ การมีกิจกรรมร่วมกัน

แนวคิดหลักในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านมลพิษ คือ ทำอย่างไรให้เกิดการจัดการที่แหล่งกำเนิด หรือตั้งแต่ต้นทาง ทำให้มองเห็นว่าเรื่องของครอบครัวกับเรื่องของสิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องที่สัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด เพราะครอบครัวถือได้ว่าเป็นระบบความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดที่สุดของมนุษย์ มีความใกล้ชิดและให้ประสบการณ์ตรงกับมนุษย์ตั้งแต่แรกเกิด และครอบครัวก็นับว่าเป็นแหล่งกำเนิดแห่งหนึ่งที่ก่อมลพิษ ซึ่งแม้เป็นจุดเล็ก ๆ แต่มีปริมาณมาก หากมองอีกด้านหนึ่งการที่จะสร้างให้เกิดการมีส่วนร่วมในการจัดการ โดยเริ่มจากครอบครัวตัวเอง ให้เกิดเป็นรูปธรรมมีความเป็นไปได้ค่อนข้างสูง

เมื่อมาคิดถึงการทำงานที่ผ่านมา กลุ่มเป้าหมายที่ได้ทำงานด้วย จะมีการแบ่งแยกชัดเจนว่าเป็นกลุ่มผู้ใหญ่ กลุ่มเยาวชน ซึ่งการเรียนรู้มีลักษณะของการแยกส่วน การถ่ายทอดเพื่อจะนำไปทำต่อในชีวิตจริง คือ ต้องทำที่บ้าน ซึ่งเป็นการทำร่วมกันในครอบครัว บางครั้งเมื่อเด็กได้รับการอบรมมาและจะนำมาทำที่บ้าน หากผู้ปกครองไม่เข้าใจเด็กก็ไม่อาจทำได้ หรือหากผู้ปกครองไม่นำสิ่งที่ได้เรียนรู้มาทำที่บ้าน เด็กก็จะขาดการเรียนรู้ จึงมีแนวคิดการทำงานสร้างการมีส่วนร่วมอีกรูปแบบหนึ่ง คือ การอบรมการจัดการสิ่งแวดล้อมในรูปแบบครอบครัว เพื่อสร้างสายสัมพันธ์ในครอบครัว โดยใช้กิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมเป็นเครื่องมือให้พ่อแม่และลูกได้ทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น การจัดการขยะที่บ้าน หากทั้งครอบครัวได้มีการเรียนรู้ในสิ่งเดียวกันไปพร้อม ๆ กัน การนำกลับไปทำต่อมีความเป็นไปได้ เพราะมีการร่วมรับรู้ ร่วมวางแผน ร่วมคิด นำไปสู่การร่วมลงมือทำ ประกอบกับเมื่อมาคำนึงถึงการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะด้านขยะมูลฝอย และน้ำเสีย จุดเริ่มต้นของการจัดการ คือ การจัดการที่แหล่งกำเนิด และแหล่งกำเนิดในชุมชน ประกอบมาจากครอบครัวหลาย ๆ ครอบครัว ซึ่งครอบครัวเป็นหน่วยเล็กที่สุดแต่มีปริมาณมากที่สุด ดังนั้นการเริ่มต้นจากครอบครัวนี้ก็จะทำให้เกิดการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างมีคุณภาพและเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีที่จะทำให้การจัดการสิ่งแวดล้อมในภาพรวมดีขึ้น (* _ *)

